

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті проаналізовано державні механізми формування національної антикорупційної політики України в контексті міжнародного співробітництва, у результаті чого зроблено висновок про необхідність міжнародної співпраці у подоланні корупції на державному рівні. Показано, що міжнародне співробітництво в боротьбі з корупцією на сьогодні представляється найбільш актуальним напрямком протидії цьому явищу. Для нових же форм корупції – міжнародної і транснаціональної даний напрямок протидії є провідним і єдино можливим. Це положення зумовлено тією обставиною, що для корупції, як і для інших видів злочинності, давно не існує національних кордонів. Водночас засоби боротьби з цим явищем продовжують залишатися переважно національними. Темпи розвитку міжнародного співробітництва, об'єднання держав у боротьбі з корупцією помітно відстають від процесів інтернаціоналізації корупції. Аналіз чинного законодавства України показує, що нормативно-правову базу протидії корупції становлять відповідні положення Конституції України, законів, постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента, постанов і розпоряджень Кабінету міністрів України, відомчих нормативних актів. Але при створенні антикорупційного законодавства було порушено логіку її формування, яка мала здійснюватися за схемою: Концепція – стратегія – закон – програма – підзаконні акти. Окремі нормативні акти приймалися в різний час за відсутності єдиної науково обґрунтованої концепції протидії корупції. Розкриття проблеми вказує на те, що корупція в Україні перетворилася на одну із загроз національній безпеці. По суті, в суспільстві функціонують дві підсистеми – офіційна та неофіційна, практично рівні за своїм впливом. Суспільство і держава в цілому відчують негативний вплив корупції. Вона підриває економічні основи держави, блокує прихід іноземних інвестицій, провокує недовіру населення до владних структур. Корупція негативно позначається на міжнародному іміджі України, призводить до «тінізації» економіки, сприяє зростанню впливу організованих злочинних груп. Вказано, що боротьба з корупцією є одним із головних напрямків міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. В останнє десятиріччя прийнято безліч багатосторонніх міжнародних конвенцій по боротьбі з корупцією, глобальних і регіональних програм і декларацій, присвячених цій проблемі.

Ключові слова: корупція; антикорупційна політика; міжнародне співробітництво.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Корупція є однією з найактуальніших проблем сучасності. Це явище є проблемою, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою справою. Це повною мірою стосується України, де корупція досягла дуже високого рівня, і це визнано вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями. Сьогодні велике значення має міжнародна взаємодія у сфері запобігання і протидії корупції, з вивченням досвіду тих країн, в яких рівень корупції має не такий

високий рівень, а також в яких дії щодо боротьби з корупцією призвели до значних позитивних результатів. Саме тому тема дослідження є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Дуже важливим є доктринальне розуміння корупції як правової категорії. Так, М. Тихомиров, А. Зинов'єв та А. Кірпічников розглядають корупцію з правової точки зору, як злочинну діяльність, яка нерозривно пов'язана з владою. Поняття та положення національної антикорупційної політики розкрито у працях таких науковців, як

Ю. Буравлев і Б. Волженкіна, що досліджували явище корупції саме у державному апараті. Дослідники О. Дамаскін, В. Лунєєв, М. Мельник розкривають саме причини поширення корупції. Так, монографія М. Мельника «Корупція: сутність, поняття, заходи протидії» присвячена висвітленню сутності та причин появи явища «корупції». Також автор аналізує заходи протидії корупції, які втім, носять більш декларативний характер. Дослідженню сутності антикорупційної політики присвятили свої роботи І. Овчар, А. Сафоненко тощо.

Виділення невирішених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття. Дане дослідження є спробою комплексного аналізу міжнародного співробітництва в контексті формування антикорупційної політики України, адже зазвичай вивчається національна антикорупційна діяльність держави.

Формулювання мети статті. Метою статті є виявлення державних механізмів формування національної антикорупційної політики України в контексті міжнародного співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Корупція в сучасних умовах стала чинником, який реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сторони життя: політику, управління, економіку, міжнародні відносини тощо. Корумповані відносини витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються у норму поведінки.

Відповідно до ст. 1 чинного Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» корупцію визначено як використання особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 (яка є суб'єктом корупційного правопорушення), наданих їй повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в ч. 1 ст. 4 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [3].

Державна антикорупційна політика України формується і реалізується за умов, коли у суспільстві нівелюється різниця між правомірною та неправомірною поведінкою через розповсюдження правового нігілізму в країні. Таке становище вимагає зростання ваги несилових (політичних, економічних, соціальних, енергетичних, екологічних, інформаційних тощо) складових забезпечення антикорупційної політики.

Пріоритетні завдання державної антикорупційної політики:

1) продовження реформування державних інститутів та політичної системи у напрямі утвердження демократії та європейських цінностей, свободи слова, розвитку громадянського суспільства на засадах Конституції України;

2) запорукою ефективності, стабільності і високого професійного рівня державної служби мають стати законодавчі гарантії відокремлення політичних і адміністративних функцій у системі органів державної влади. Слід забезпечити реальне

розмежування суспільних, державних та комерційних (приватних) інтересів бізнесу і влади.

Водночас, у нинішніх умовах розвитку нашої країни вирішальним елементом протидії корупції є політична воля, яка передбачає, що за наявності легальних підстав закон має застосовуватися до будь-якої особи, незалежно від посади, яку вона обіймає, політичних уподобань, наближеності до політичного керівництва держави та інших суб'єктивних моментів;

3) особливої уваги потребує проблема формування засад і дієвих механізмів комунікації та взаємодії законодавчої, виконавчої та судової гілок влади в Україні на етапі впровадження адміністративної реформи.

Для досягнення мети адміністративної реформи має бути розв'язано ряд завдань: формування ефективної організації виконавчої влади якна центральному, так і на місцевому рівнях управління; формування сучасної системи місцевого самоврядування; запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг; організація на нових засадах державної служби та служби в органах місцевого самоврядування; створення сучасної системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів; запровадження національного адміністративно-територіального устрою [1].

Міжнародне співробітництво в боротьбі з корупцією на сьогодні представляється найбільш актуальним напрямом протидії цьому явищу. Для нових же форм корупції – міжнародної і транснаціональної – цей напрямок протидії є провідним і єдино можливим. Це положення зумовлено тією обставиною, що для корупції, як і для інших видів злочинності, давно не існує національних кордонів.

Водночас засоби боротьби з цим явищем продовжують залишатися переважно національними. Темпи розвитку міжнародного співробітництва, об'єднання держав у боротьбі з корупцією помітно відстають від процесів інтернаціоналізації корупції.

Боротьба з корупцією є одним з головних напрямків міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. В останнє десятиліття прийнято безліч багатосторонніх міжнародних конвенцій по боротьбі з корупцією, глобальних і регіональних програм і декларацій, присвячених даній проблемі.

Зусилля світової спільноти з вироблення загальної антикорупційної політики обумовлені економічною глобалізацією і новим міжнародним якістю корупції.

Міжнародне співробітництво в боротьбі з корупцією слід визначати як систему відносин між державами в особі їх органів, міжнародними урядовими та неурядовими організаціями, транснаціональними корпораціями та іншими організаціями у сфері протидії корупції, що включає погоджені політику, антикорупційну стратегію і тактику, вироблення міжнародних договорів і угод, їх імплементацію у внутрішнє законодавство держав, правозастосовчу, організаційно – правову, інформаційну та науково-дослідну діяльність відповідних суб'єктів співпраці з попередження корупції, безпосередній боротьбі з нею на основі

міжнародно-правових документів та прийнятих відповідно до них положень національного законодавства [2].

Аналіз чинного законодавства України показує, що нормативно-правову базу протидії корупції становлять відповідні положення Конституції України, законів, постанов Верховної Ради України, указів і розпоряджень Президента, постанов і розпоряджень Кабінету міністрів України, відомчих нормативних актів. Але при створенні антикорупційного законодавства було порушено логіку її формування, яка мала здійснюватися за схемою: Концепція – стратегія – закон – програма – підзаконні акти. Окремі нормативні акти ухвалювались у різний час за відсутності єдиної науково обґрунтованої концепції протидії корупції.

У 2006 році Указом Президента України було ухвалено Концепцію подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» [6]. У концепції визначено, що в Україні корупція є однією з проблем, які потребують невідкладного розв'язання.

Важливим кроком у формуванні системи антикорупційного законодавства стало затвердження Указом Президента України №414/2008 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 квітня 2008 року «Про заходи щодо реалізації національної антикорупційної стратегії та інституційного забезпечення цілісної антикорупційної політики» [8].

У 2009 році було прийнято ряд антикорупційних законів: Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року № 1506-VI [11]. Цей Закон визначає основні засади запобігання та протидії корупції в публічній і приватній сферах суспільних відносин, відшкодування завданої внаслідок вчинення корупційних правопорушень шкоди, поновлення порушених прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав чи інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» 11 червня 2009 року за № 1507-VI [4], який встановлює відповідальність юридичних осіб за вчинення їх уповноваженими особами корупційних правопорушень, а також визначає порядок притягнення їх до відповідальності.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» 11 червня 2009 року за № 1508-VI [5], яким внесено зміни щодо притягнення до кримінальної відповідальності за заявою юридичної особи, корупційні адміністративні правопорушення,

злочини у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Відповідно до концепції Кабінетом міністрів України було розроблено план заходів щодо її реалізації на період до 2010 року і реалізації державної антикорупційної стратегії [7; 9].

Але діяльність Кабінету Міністрів України щодо реалізації передбачених указами Президента України заходів, спрямованих на протидію корупції, було визнано РНБОУ повільною і неефективною.

Із 24 завдань, визначених рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 31 жовтня 2008 року «Про стан протидії корупції в Україні», введеним у дію Указом Президента України від 27 листопада 2008 року № 1101, виконано менше третини.

Не здійснюються вкрай важливі реформи у сфері кримінальної юстиції. До цього часу Кабінетом Міністрів України не внесено на розгляд Верховної Ради України проект Кримінального процесуального кодексу України.

У державі відсутня єдина скоординована політика запобігання та протидії злочинності. Законотворча діяльність є безсистемною, непослідовною і має у більшості випадків репресивну спрямованість.

В Україні всупереч світовим тенденціям щодо декриміналізації збільшується кількість кримінальних караних діянь та посилюється кримінальна відповідальність за їх вчинення (інколи з ігноруванням принципу індивідуалізації покарання).

На жаль, більшість основних заходів, передбачених Комплексною програмою профілактики правопорушень на 2007-2009 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 року № 1767, не реалізовано [10].

Висновки. Отже, як показав проведений аналіз, в Україні створено систему антикорупційного законодавства, але вона потребує удосконалення з метою приведення її до міжнародних стандартів. Незважаючи на визнання важливості проблеми подолання корупції, в Україні залишається не вирішеною проблема із створенням структури координації та моніторингу діяльності органів державної влади в сфері протидії корупції.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі полягають у аналізі механізмів ведення регулярного політичного діалогу між Україною та міжнародною спільнотою в сфері запобігання та протидії корупції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антикорупційна стратегія України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon-ua.com/docs/index-4065.html>.
2. Богуш Г. И. Коррупция и международное сотрудничество в борьбе с ней / Г. И. Богуш // Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова. – Москва, 2004. – С. 178.
3. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 року № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page2>.
4. Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» від 11 червня 2009 року № 1507-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1507-17>.
5. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 11 червня 2009 року № 1508-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-17>.

6. Концепція подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» схвалена Указом Президента України від 11 вересня 2006 року № 742/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/742/2006>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 № 1057 «Про питання реалізації державної антикорупційної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-2009-п>.
8. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо реалізації національної антикорупційної стратегії та інституційного забезпечення цілісної антикорупційної політики» від 21 квітня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/414/2008>.
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.07 № 657-р «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» на період до 2010 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/657-2007-р>.
10. Указ Президента України № 870/2009 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 року «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/870/2009>.

Н. П. Євтушенко,

*Институт государственного управления
Черноморского государственного университета им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина*

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ АНТИКОРРУПЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

В статье проанализированы государственные механизмы формирования национальной антикоррупционной политики Украины в контексте международного сотрудничества, в результате чего сделан вывод о необходимости международного сотрудничества в преодолении коррупции на государственном уровне. Показано, что международное сотрудничество в борьбе с коррупцией на сегодняшний день представляется наиболее актуальным направлением противодействия данному явлению. Для новых же форм коррупции – международной и транснациональной – данное направление противодействия является ведущим и единственно возможным. Данное положение обусловлено тем обстоятельством, что для коррупции, как и для других видов преступности, давно не существует национальных границ. В то же время средства борьбы с данным явлением продолжают оставаться преимущественно национальными. Темпы развития международного сотрудничества, объединения государств в борьбе с коррупцией заметно отстают от процессов интернационализации коррупции. Анализ действующего законодательства Украины показывает, что нормативно-правовую базу противодействия коррупции составляют соответствующие положения Конституции Украины, законов, постановлений Верховной Рады Украины, указов и распоряжений Президента, постановлений и распоряжений Кабинета министров Украины, ведомственных нормативных актов. Но при создании антикоррупционного законодательства было возбуждено логика ее формирования, которая должна осуществляться по схеме: Концепция – стратегия – закон – программа – подзаконные акты. Отдельные нормативные акты принимались в разное время при отсутствии единой научно обоснованной концепции противодействия коррупции. Раскрытие проблемы указывает на то, что коррупция в Украине превратилась в одну из угроз национальной безопасности. В последнее десятилетие принято множество многосторонних международных конвенций по борьбе с коррупцией, глобальных и региональных программ и деклараций, посвященных данной проблеме.

Ключевые слова: коррупция; антикоррупционная политика; международное сотрудничество.

N. Evtysenko,

Institute of Public administration, of Petro Mohyla Black Sea state university, Mykolaiv, Ukraine

STATE MECHANISM OF FORMATION OF NATIONAL ANTI-CORRUPTION POLICY OF UKRAINE IN INTERNATIONAL COOPERATION

The paper analyzes the mechanisms of formation of the state anti-corruption policy of Ukraine in the context of international cooperation, resulting in the conclusion of the need for international cooperation in addressing corruption at the state level. The article analyzes the state mechanisms of national anti-corruption policy of Ukraine in the context of international cooperation, resulting in the conclusion of the need for international cooperation in overcoming corruption at the state level. It is shown that international cooperation in the fight against corruption today is the most immediate importance to counter this phenomenon. Same for new forms of corruption – international and transnational counter this trend is the leading and only one possible. This situation is due to the fact that corruption, as well as for other types of crime, had not respect national boundaries. At the same time a means of combating this phenomenon remain primarily national. The pace of development of international cooperation, unification of the states in the fight against corruption has kept pace with the internationalization of corruption. Analysis of the current

legislation of Ukraine shows that the regulatory framework of combating corruption constitute the relevant provisions of the Constitution, laws, decrees of the Verkhovna Rada of Ukraine, presidential decrees and orders, decisions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, departmental regulations. But the creation of anti-corruption legislation was initiated logic of its formation, which must be carried out according to the scheme: Concept – Strategy – Law – Program – regulations. Separate regulations are taken at different times in the absence of a unified concept of evidence-based anti-corruption. Stated that combating corruption is one of the main directions of international cooperation in the fight against crime. In the last decade made a lot of multilateral international conventions against corruption, global and regional programs and declarations on this problem.

Key words: *corruption; anti-corruptionpolicy; international cooperation.*

© Євтушенко Н. П., 2014

Дата надходження статті до редколегії 10.10.2014